

Välisriigis tehtud vahekohtu otsuste täitmisest Eestis

Jaanus Mody, vandeadvokaat

Mis on vahekohus?

Üldkohtute kõrval on võimalik lepingupoolte vahel tõusetunud vaidlusi lahendada ka vahekohtumenetluses. Vahekohus on rangelt vabatahtlik, mistõttu toimub arbitraažimenetlus üksnes poolte kokkuleppel. Kokkulepe vaidluse üleandmise kohta vahekohtu lahendada peab olema selge.

Poolte vahel sõlmitud lepingus sisalduva kokkuleppe alusel võidakse vaidlus lahendada ühekordselt moodustatavas, nn *ad hoc* vahekohtus, või alalises vahekohtus.

Alalisteks vahekohtuteks on näiteks Stockholmi Kaubanduskoja Vahekohus (*Arbitration Institute of Stockholm Chamber of Commerce*), Rahvusvaheline Kaubanduskoja Vahekohus (*ICC International Court of Arbitration*), Londoni rahvusvaheline arbitraažikohus (*London Court of International Arbitration*) ja Ameerika Vahekohtu Assotsiatsioon (*American Arbitration Association*). Intellektuaalomandiga seotud vaidlusi lahendab üldjuhul Maaailma Intellektuaalomandi Organisatsiooni juurde loodud *WIPO Arbitration and Mediation Center*.

Eestis tegutseb alalise institutsionaalse vahekohtuna Eesti Kaubandus-Tööstuskoja Arbitraažikohus, mis lahendab lepingu ja teistest tsiviilõiguslikest suhetest sealhulgas väliskaubandus- ja muudest rahvusvahelistest majandussuhetest tulenevaid vaidlusi.

Vahekohtu otsused

Vahekohtus vaidluse lahendamise kasuks kokkuleppimisel on võrreldes üldkohtutes vaidluse menetlemisega mitmeid selgeid eeliseid.

Vahekohtumenetluse kasuks otsustamisel on lepinguosaliste jaoks määravaks võimalus „mängureeglid“ ise kindlaks määrata: pooled saavad muuhulgas kokku leppida vahekohtunike isiku ja menetluse keele osas, kohaldatavas õiguses ja menetlusreeglites. Seetõttu on eri riikidest või kultuuriruumist pärit menetlusosaliste vahel võimalik tagada menetluse neutraalsus.

Vahekohtumenetluse üks printsiipe – menetluse erapooletus – väljendub ka vahekohtuniku taandamisvõimaluses. Nimelt võib seaduse kohaselt vahekohtunikku taandada, kui on olemas asjaolu, mis tekitab põhjendatud kahtluse tema erapooletuses, sõltumatuses või ebakompetentsuses. Samuti on tsiviilkohtumenetluse seadustikus sõnaselgelt rõhutatud, et vahekohtumenetluses tuleb pooli kohelda võrdsetena.

Vahekohtumenetluse kasuks kallutab kaalukaasi ka menetluse lihtsus ja mitteformaalsus ning võimalus kokku leppida vahekohtuniku kvalifikatsiooninõuetes. Seetõttu toimub

vahekohtumenetlus võrreldes üldkohtupidamisega oluliselt kiiremini. Menetluse kiiruse kõrval ei ole vähetähtis ka menetluskulude suurus, mis vahekohtus on võrreldes hagi menetlemisega üldkohtus kordi väiksemad.

Äriühingud hindavad kõrgelt asjaolu, et vahekohtumenetlus on kinnine ja konfidentsiaalne. Poolad saavad kokku leppida, et kumbki pool ei avalda kolmandatele isikutele või avalikkusele informatsiooni menetluse toimumise sisu ja tagajärgede kohta. Seetõttu on võimalik tagada poolte ärisaladuste kaitset kui poolte vaidluses osalemise fakti. Väiksem avalik tähelepanu muudab poolte jaoks lihtsamaks menetluse läbiviimise ja ärisuhete jätkamise poolte vahel pärast vaidluse lõppu.

Vahekohtu otsused on lõplikud ja pooltele siduvad ning ei kuulu üldjuhul edasikaebamisele. Neid on võimalik tühistada väga piiratud ja üldjuhul menetluslikel alustel, näiteks kui pool ei ole vahekohtu kokkulepet sõlminud või otsus on tehtud pettusega. Vahekohtu otsus jõustub otsuse tegemise päeval ja otsusel on poolte suhtes samasugune toime nagu jõustunud kohtuotsusel.

1958.a New Yorgi konventsiooniga liitunud riigid

Vahekohtu otsuse täitmine on 1958. New Yorgi konventsiooni alusel kohustuslik enamikes maailma riikides.

1958.a New Yorgi konventsiooniga on täna liitunud 192-st ÜRO liikmesriigist 142. Liitunute hulgas on muuhulgas ka kõik tänased Euroopa Liidu liikmesriigid (sh Läti alates aastast 1992, Eesti alates aastast 1993 ja Leedu alates aastast 1995), samuti Norra, Šveits, Vene Föderatsioon, Ameerika Ühendriigid, Georgia ja Ukraina.

Kuivõrd konventsiooniga on liitunud enamik maailma riike, siis vahekohtu otsuste tunnustamisega, erinevalt kohtuotsuste tunnustamisest, üldjuhul probleeme ei teki. Näiteks on Läti Vabariigi vahekohtu otsused tunnustatud ja täidetavad Eestis; Eesti vahekohtu otsused on täidetavad Hiina Rahvavabariigis ja Kuveidis.

Välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise kord Eestis

Välisriigis tehtud vahekohtu otsuste tunnustamist ja täitmist Eestis reguleerib tsiviilkohtumenetluse seadustik ning New Yorgi 1958.a välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon.

Vahekohtu otsust tunnustatakse Eestis ja täitemenetlus vahekohtu otsuse põhjal toimub üksnes juhul, kui kohus on otsust tunnustanud ja tunnistanud otsuse täidetavaks. Välisriigi vahekohtu otsuse tunnustamise ja täitmise avaldus tuleb üldjuhul esitada võlgniku elu- või asukoha järgi või kohtule, kelle tööpiirkonnas soovitakse korraldada täitemenetlust. Kui erinevad kohtualluvust määravad kohad jäävad ühe maakohu tööpiirkonda, ent erinevate kohtumajade teeninduspiirkondadesse, määrab asja arutamise koha kohus.

Vastaval riigilõivuseadusele tasutakse vahekohtu lahendi tunnustamiseks või täidetavaks tunnustamise avalduse esitamisel riigilõivu 1000 krooni.

Koos vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistamise avaldusega tuleb kohtule esitada ka vahekohtu otsus või selle tõestatud ära kiri ja poolte vahel sõlmitud leping, mille alusel lahendati poolte vaidlus vahekohtus.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaselt toimub kohtumenetlus ja kohtu asjaajamine eesti keeles. Seetõttu tuleb menetlusosalistelt lisaks võõrkeelsete originaaldokumentidele kohtule esitada ka nende dokumentide notariaalselt või vandetõlgi kinnitatud tõlked eesti keelde.

Välisriigi vahekohtuotsust tunnustatakse Eestis, ilma et selleks oleks vaja läbi viia eraldi kohtumenetlust. Kohus ei kontrolli sisuliselt vahekohtuotsuse õigust, vaid üksnes täidetavaks tunnustamise eeldusi. Kohus võib jätta vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistamise avalduse rahuldamata ja tühistada vahekohtu otsuse, kui on olemas alus vahekohtu otsuse tühistamiseks. Eelkõige juhtudel, kus vahekohtu kokkulepe on tühine selle riigi õiguse kohaselt, kelle õiguse alusel on pooled otsustanud hinnata vahekohtu kokkuleppe kehtivust, samuti juhtudel, kus vahekohtumenetluse protseduurireeglite vastu on eksitud või vahekohtu otsus on vastuolus avaliku korraga või heade kommetega.

Vaadatud avalduse läbi lahendab kohus välisriigi vahekohtu otsuse täidetavaks tunnistamise avalduse määrusega. Kohtumäärus kuulub viivitamatule täitmisele. Kohtumäärusega saab pöörduda kohtutäituri poole, kes pöörab välisriigi vahekohtu otsuse täitmisele vastavalt täitemenetluse seadustikus sätestatud korrale.